

Укупност односа у БиХ као дејтонској творевини, неминовно одређује бављење институцијом Високог представника међународне заједнице у БиХ и његове канцеларије, познате као ОХР. Ова институција је настала као својеврсни координатор и посредник, без сличних узора у другим случајевима мировних споразума

У шта се изродила институција цивилног координатора свих ових година, и на основу чега је дјеловала? Како се десило да високи представник постане ОХР? Откуд протекторат над БиХ, достојан колонијалне праксе из прошлих вјекова?

Анексом 10 Дејтонског споразума установљена је институција Високог представника међународне заједнице у БиХ, а не канцеларија ОХР. Канцеларија ОХР је у служби високог представника, а она је постала доминантна. Дакле, Анекс 10 под називом: "Споразум о цивилном спровођењу мировног рјешења" потписале су сљедеће потписнице:

Република Босна и Херцеговина, Република Хрватска, Савезна Република Југославија, Федерација Босне и Херцеговине и Република Српска, па су те потписнице означене као стране.

Према члану 1.2. тог анекса, "стране" траже да се одреди високи представник. Из те формулације "ТРАЖЕ" произилази да се високи представник по међународном праву, мора и понашати као пуномоћник страна и у складу с њиховом вољом и тражењем. Према члану 5 Анекса 10 високи представник на терену је коначни ауторитет за тумачење Споразума о цивилном спровођењу мирног рјешења. Значи, не и цијелог Дејтонског споразума, не војног дијела, не много чега другог, него само Анекса 10.

Међу странама потписницама овог анекса, јесу и два ентитета БиХ - Федерација БиХ и Република Српска. Ова чињеница даје неутуђиво право Републици Српској као потписници Анекса 10 и једној од "страна" да разматра дјеловање и акта које доноси високи представник. То нико не може забранити, нити оцијенити да је напад на ауторитет високог представника. То није само право Републике Српске, већ и обавеза, јер је високи представник свој мандат добио, између осталог и од нас, Републике Српске. То је истовремено и обавеза Републике Српске према свим њеним грађанима, као и свим грађанима Босне и Херцеговине, ради очувања мира и стабилности у БиХ. Тиме Република Српска снажно манифестује своју обавезу да учини све да Босна и Херцеговина функционише по Уставу, законима, изборном резултату. Ако неко жели

другачије, онда он уводи кризу у БиХ с врло извјесним, а несагледивим посљедицама. У складу с тим биће адресирана и одговорност пред међународном јавношћу и институцијама за заштиту међународног права.

У члану 2 Анекса 10 који носи назив: "Мандат и методи координације и одржавање везе", стоји да високи представник: надгледа спровођење мирног рјешења; одржава тијесне контакте са "странама", а видјели смо које су стране потписале Анекс 10, координише активности цивилних организација и агенција у БиХ, поштујући притом њихову аутономију у оквиру њиховог дјелокруга рада, а тек по потреби им може давати опште смјернице о утицају њихових активности на спровођењу мирног рјешења.

Према члану 2.г. Анекса 10 високи представник ће: "Олакшати, уколико процијени да је то потребно, превазилажење свих тешкоћа које настану са цивилним спровођењем."

Како ће се то радити, Анекс 10 не прецизира, али из наведених формулација претходних тачака у којима стоји да високи представник надгледа, одржава контакте, подстиче сарадњу, координише активности, поштује аутономију, даје опште смјернице, произилази да је то начин поступања у његовом овлашћењу ради олакшавања превазилажења свих тешкоћа, а не наметање закона, уставних амандмана, реформи, смјена и пријетњи.

Као обавеза високог представника, чланом 2.ф. Анекса 10 наведено је да ће бити обавезан да само четири адресе периодично извјештава, Уједињене нације, Европску унију, Сједињене Државе, Руску Федерацију и друге заинтересоване владе, стране и организације о напретку и спровођењу мировног споразума у вези са задацима предвиђеним у Споразуму о цивилном спровођењу мирног рјешења.

На Бонској конференцији у децембру 1997. Вијеће за имплементацију мира – ПИК, која је одржана двије године након закључења Дејтонског споразума, Карлос Вестендорп као високи представник, накнадно је пристао да о напретку и спровођењу мировног споразума, обавјештава и ПИК. Зато је Вијеће за имплементацију мира поздравило пристанак високог представника, да их уврсти међу адресе за извјештавање у складу са чланом ИИ.ф. Анекса 10. Другим ријечима, ПИК захваљује, јер се тиме није и дефинитивно угасила Конференција о бившој Југославији. Од конференције која се бавила цијелом Југославијом, само је БиХ добила ПИК као нетражено наследство. Без обзира на кризе и неријешене ситуације у Источној Славонији, сукобе у још и данас спорној Македонији, Косову, само БиХ има право и част да има додатне координаторе. Да високи представник није пристао да о напретку цивилне имплементације обавјештава ПИК, не би било никаквих посљедица, нити би било кршења међународног уговора, али

вјероватно не би данас ни било ПИК-а.
Шта се дешавало од 1995. до 2008. године?

Вијеће за имплементацију мира (ПИК) није орган ни тијело предвиђено међународним уговором, у свом чланству нема ни држава потписница, ни других страна из Дејтонског споразума, па тиме нема ни формалне надлежности за provedбу мира у БиХ. Како стоји на интернет страници ОХР-а, ПИК на различите начине пружа подршку мировном процесу, обезбјеђујући финансијска средства, дајући трупе у састав СФОР-а, сада ЕУФОР-а, те високом представнику "даје политичке смјернице".

На бонском засједању ПИК-а, донесени су закључци, између осталог и они који се тичу дјеловања високог представника. Од тада егзистирају такозвана бонска овлашћења која је високи представник користио да: намеће законе и њихове измјене и допуне; намеће амандмане на уставе Федерације БиХ и Републике Српске; смјењује изабране функционере или лица која врше јавну службу, са забраном учешћа на изборима, а потом је неке од њих враћао на сцену својом одлуком о помиловању; одузима грађанска права и лична документа, без валидног поступка и права на жалбу.

С обзиром да ПИК нема исходиште у међународном уговору, он не може имати ни овлашћење да "креативно" тумачи, нити да дописује међународни уговор, дајући "бонска овлашћења" високом представнику. У праву постоји принцип да се неке не могу дати ни пренијети права која нема ни сам давалац.

За протеклих десет година, високи представник је више од 800 пута користио "бонска овлашћења", од чега 300 пута када су у питању прописи.

Мандат високог представника и његово дјеловање по оцјени Савјета Европе је "непомирљиво с демократским принципима да ОХР доноси извршне одлуке, а да за њих не сноси одговорност, нити обавезу да оправда њихову валидност, а да при томе нема правног лијека". Зато је Савјет Европе тражио од Венецијанске комисије да одреди колико је оваква пракса у складу са основним принципима Савјета Европе, посебно с Конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода. Венецијанска комисија је још у марту 2005. године у свом извјештају констатовала "да ако је постојала у ранијем периоду, након закључења Мировног споразума, потреба да високи представник врши широка овлашћења, сада је такав аранжман фундаментално некомпатибилан с демократским карактером државе и суверенитетом БиХ. Што дуже постоји, то постаје проблематичнији".

Од овако јасне оцјене Венецијанске комисије прошле су три и по године, а у неким главама се ништа није промијенило.

Високи представник није ОХР

Пише: Милорад Додик
четвртак, 16 октобар 2008 16:50

(Аутор текста је премијер РС; текст је објављен у бањалучком дневном листу Фокус 15.октобра 2008. године)